

**Deset let duálního systému
rozhlasového vysílání
(1989–1999)**

Václav Moravec

Vydává Úsek komunikace Českého rozhlasu
ve spolupráci se Sdružením pro rozhlasovou tvorbu Praha
při příležitosti semináře konaného 3. října 2000
v rámci Mezinárodní přehlídky Prix Bohemia Radio Poděbrady 2000

za podpory

Festivalového výboru Prix Bohemia Radio
Ministerstva kultury ČR
Nadace Český literární fond
Centra mediálních studií Fakulty sociálních věd UK Praha

PPŘEDMLUVA

Na cestu...

Držíte v ruce studii, čtenáři a čtenářko, která je původně magisterskou prací, obhájenou 25. ledna 2000 na Univerzitě Karlově, Fakultě sociálních věd, v autorově nové, rozšířené verzi. Její původní znění akcentovalo problematiku soukromých rozhlasových vysílatelů, současné znění věnuje rovnoměrnou pozornost vysílatelům soukromým i rozhlasu veřejné služby.

Konzultant práce PhDr. Milan Šmíd a její oponentka JUDr. Zdena Hůlová ve svých zcela kladných posudcích konstatovali:

„...předložená práce je zatím tím nejlepším, co kdy bylo o historii soukromého rozhlasového vysílání v České republice napsáno, a bylo by záslužné, kdyby se odborná veřejnost s touto prací mohla seznámit i prostřednictvím její publikace v nějakém vydavatelství.“ (Milan Šmíd)

„Mohla by se stát nejen cenným pramenem pro další studenty, ale téměř i povinnou četbou pro členy Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání a poslance, zejména Stálé komise Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.“ (Zdena Hůlová)

To už je podstatný důvod ke zveřejnění práce. K jejímu vydání se laskavá ochota autora spojila s editory – Českým rozhlasem a Sdružením pro rozhlasovou tvorbu Praha za podpory Ministerstva kultury ČR, Nadace ČLF, Centra mediálních studií Univerzity Karlovy, Fakulty sociálních věd a Týdeníku Rozhlas.

Jsmo dnes přesvědčováni, že veškeré vědění a informace jsou na internetu a že naše nejbližší budoucnost je ryze multimediální. Konstatuji, že přesto ještě stále existují čtenáři tiskovin. A jsem přesvědčen, že i vysílání na rozhlasových vlnách má svou budoucnost; nic ostatně o jeho brzkém konci na stupnici přijímače zatím nesvědčí. Všichni, koho zajímá situace současné mediální krajiny (řečeno s dr. Jirákem) v rozhlasové části, mají v následujícím textu její konzistentní, dokumentovaný a přehledný tištěný obraz. Vývojové řady událostí jednotlivých vysílatelů jsou zachyceny především v oddělených chronologických přehledech. Hledání i manifestování, ale také konfrontace a střetání jejich programů a separátních zájmů sledují tři kapitoly práce v jejich dynamickém vývoji. Osou výkladu jsou vznik a proměny představ o potřebách a podobě duálního systému v rozhlasovém vysílání a ustavení i modifikace jeho regulačních mechanismů a pravidel.

Poznávání rozhlasové oblasti a její aktuální situace nevystačí s okamžitým více méně vnějším náhledem. Konkrétní dnešní stav má své příčiny a motivace v desetiletém historickém vývoji a ony zakládají i vymezují určité perspektivní možnosti do blízké a patrně i vzdálenější budoucnosti. Tendenci i potence minulých a základy možné koncepce příštích let usiluje pojmenovat a charakterizovat tato studie. Její analytický výklad vypočítává jevy a odhaluje jejich příčiny. Instruktivní přehledy zachycují regulační a řídicí rozhodnutí až po obrysy koncepce i postupné vývojové kroky vysílatelů soukromých i vysílatele ze zákona. Soubor mediálních zákonů kompletuje podklady pro úplný a názorný obraz.

Na vydání se iniciativou a edičním podílem účastní sdružení, které orientuje svou pozornost na rozhlasovou tvorbu. Není to ani omyl, ani náhoda. Právě situace vývojových tendencí a názorových střetů, zachycená na dalších stranách, zřetelně prokazuje, jak nezbytná je pro tvůrčí pracovníky orientace v celkové pozici jejich stanic. Ona tvoří rámec jejich individuální práce, ona stanoví východiska a meze jednotlivých záměrů a výkonů.

Připomenout je snad třeba ještě to, že v mnoha partiích jde o dramatické události a že jejich sledování a objasňování je skoro detektivní. I to je ku prospěchu jak práci, tak zájemci o problematiku.

Tolik vstupní řádky na cestu práce za čtenářem.

*Jiří Hraše,
místopředseda Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha*

Obsah

ÚVODEM	5
1. Vývoj v rozhlasové části mediální krajiny v ČR po listopadu 1989	7
1.1 Zakládání duálního systému rozhlasového vysílání.	7
1.2 Formování duálního systému rozhlasového vysílání	10
1.2.1 Provozovatel vysílání ze zákona – tzv. veřejnoprávní rozhlas	11
1.2.2 Provozovatelé vysílání na základě licence	12
1.2.3 Ustavení Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání.	13
1.3 Začátek extenzivního rozvoje duálního systému.	14
1.4 Shrnutí	15
2. Vývoj v rozhlasové části mediální krajiny v ČR po roce 1993	16
2.1 Soukromé celoplošné vysílání v pásmu VKV	16
2.1.1 Rádio Alfa	17
2.1.2 Frekvence 1	19
2.2 Soukromé celoplošné vysílání v pásmu středních vln	21
2.3 Destabilizace duálního systému rozhlasového vysílání	23
2.3.1 Odvolání tzv. první Rady a ustavení Rady nové	23
2.3.2 Pokračování extenzivního rozvoje duálního systému	26
2.3.3 Novela zákona o vysílání z roku 1995	27
2.4 Vliv Rady na programovou pestrost rozhlasového vysílání	28
2.5 Proměny Českého rozhlasu v duálním systému vysílání	30
2.5.1 Vlastimil Ježek generálním ředitelem Českého rozhlasu	30
2.5.2 Vysílací sítě – zásadní problém Českého rozhlasu	32
2.5.3 Český rozhlas 6/Rádio Svobodná Evropa	33
2.5.4 Český rozhlas 4 – neexistující okruh	35
2.5.5 Koncesionářský poplatek – hlavní příjem Českého rozhlasu	36
2.5.6 Reklama ve vysílání Českého rozhlasu – jablko sváru	38
2.6 Shrnutí	39
3. Vývoj v rozhlasové části mediální krajiny v ČR po roce 1997	41
3.1 Proces tzv. síťování	41
3.2 Celoplošné soukromé rozhlasové vysílání po roce 1998	42
3.3 Soukromé rozhlasové vysílání a programová pestrost	43
3.4 Český rozhlas a jeho budoucí postavení.	43
3.5 Shrnutí	44
ZÁVĚR	45
ODKAZY A POZNÁMKY	47
LITERATURA A POUŽITÉ PRAMĚNY	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	58
PODĚKOVÁNÍ	59
PŘÍLOHY	
A – Chronologické přehledy	60
A1 Český (Československý) rozhlas.	60
A2 Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání	116
A3 Rádio Alfa	130
A4 Rádio Echo	136
A5 Rádio Frekvence 1	139
A6 Rádio Impuls	143
B – Rozhlasové vysílání v roce 2000 v číslech	145
C – Mediální legislativa	146
C1 Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání	146
C2 Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu.	151
C3 Zákon č. 103/1992 Sb., o Radě ČR pro rozhlasové a televizní vysílání.	153
C4 Zákon č. 36/1993 Sb., o některých opatřeních v oblasti rozhlasového a televizního vysílání.	155
C5 Zákon č. 301/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání... ..	157

ÚVODEM

Média v České republice vstupují do druhého desetiletí svého vývoje v demokratických poměrech. Během prvního desetiletí vzniku a utváření svobodné společnosti – i svobodných médií – došlo k zásadním změnám mediálních institucí v postkomunistických státech střední a východní Evropy, Českou republiku nevyjímaje.

V listopadu 1989 a v období bezprostředně následujícím bychom těžko našli silnější téma, než je opětovné spočinutí naší země v náruči standardní západní civilizace s fungujícím demokratickým systémem a efektivní tržní ekonomikou. Naplněná náměstí představovala spontánní popření totalitního režimu a direktivní ekonomiky, odhodlání k očistě od let nesvobody a státní kontroly občanského i hospodářského života. Trh a demokracie, jakožto vyjádření lidské svobody v oblasti ekonomické a politické, se staly hlavními programovými tématy nových politických subjektů a záhy samozřejmými vodítky pro práci intelektuálních týmů připravujících konkrétní kroky transformace (Večerník, 1998). A protože moderní doba považuje média za jeden z pilířů demokracie, bylo celkem logické, že jedním z prvních požadavků, který zazněl na zaplněných náměstích v listopadu 1989, byl požadavek vytvoření prostoru pro svobodná média. S pádem státní kontroly občanského a hospodářského života došlo zároveň k pádu kontroly, kterou uplatňoval stát, přesněji řečeno vládnoucí Komunistická strana Československa, na sdělovacích prostředcích. V polistopadových týdnech došlo ke zrušení cenzury a v květnu 1990 poslanci Federálního shromáždění zrušili zákonem instituci, která byla posledním symbolem cenzury v Československu – Federální úřad pro tisk a informace. Tištěná i elektronická média začala fungovat v novém prostředí a bylo zřejmé, že mediální krajina musí projít mnoha institucionálními změnami.

Naše společnost byla v roce 1990 postavena před zásadní problém: Čím a především jak nahradit komunistickou mediální politiku, která je založena na principu podřízenosti sdělovacích prostředků komunistické straně? Hledání odpovědi na výše vyřčenou otázku nebylo zdaleka jednoduché. Díky zahraniční pomoci se k nám sice dostávaly informace, jak fungují mediální systémy na západ od našich hranic, nepoměrně těžší bylo, pokud možno rychlé, definování nových podmínek a uceleného rámce pro fungování českých médií. Již na přelomu let 1990 a 1991 začalo být zřejmé, že novým rámcem pro elektronickou část mediální krajiny bude duální systém, který je běžný v evropských zemích, kdy vedle sebe působí veřejný a soukromý sektor rozhlasového a televizního vysílání. Nezbytnou součástí duálního systému je i regulační orgán, který zastupuje veřejný zájem.

Následující práce se pokouší, jak je patrné již z jejího názvu, popsat a analyzovat jednotlivé fáze deseti let vývoje duálního systému rozhlasového vysílání v České republice (včetně slepých uliček, stagnace a kroků zpět, které se v jednotlivých fázích objevily). Její hlavní osou je rozbor formování a činnosti regulačního orgánu, který spoluvytváří mediální politiku, v našem případě Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání. Práce se ovšem nezaměřuje pouze na činnost regulační instituce a dynamický (v některých případech až destabilizující) rozvoj soukromého vysílání, ale i na veřejnoprávní část duálního systému a její proměny.

Významnou součástí práce jsou i její přílohy, které obsahují tři typy informací. Jednak jsou to chronologické přehledy, které zaznamenávají vývoj v rozhlasové části naší mediální krajiny (například obsáhlá chronologie Českého rozhlasu zachycuje nejdůležitější data z historie této veřejnoprávní instituce v posledních deseti letech). Chronologické řady mohou posloužit jako orientační body pro další zkoumání změn a událostí v dějinách rozhlasového vysílání po roce 1989. Dále jsou to data z průzkumů poslouchavosti rozhlasových stanic vysílajících v České republice. A posléze je to doslovné znění mediální legislativy.

Metodou práce je kritická analýza. Pokusil jsem se podrobit důkladnému rozboru výroční zprávy Rady ČR pro RTV, dostupné materiály o licenčních řízeních, anotace zpráv a vystoupení radních v denním i odborném tisku, články o Českém rozhlasu a soukromých stanicích. Dalšími prameny se staly mediální záznamy České republiky, rozpravy, vystoupení zákonodárců v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, zprávy z archivu České tiskové kanceláře, Ročenky Českého rozhlasu a texty autora, které již publikoval v odborných časopisech Kmit a Svět rozhlasu.

Zřejmě se nenajde nikdo, kdo by při srovnání obrazů rozhlasové části mediální krajiny z roku 1990 a mediální krajiny současnosti konstatoval, že nedošlo k pozitivní proměně. Tématem k zásadní diskusi je to, k jakým negativním krokům v průběhu této proměny došlo.

Vznik duálního systému vysílání elektronických médií v České republice vycházel ze základní koncepce: postavena byla na novém právním rámci pro fungování elektronických médií, na ustavení regulačních orgánů a na spoluvytváření podmínek podnikatelského prostředí pro rozvoj audiovizuálních médií. V samotných prvopočátcích měly odborná i laická veřejnost o fungování a roli privátních audiovizuálních sdělovacích prostředků mlhavou představu. Na stávající a budoucí provozovatele rozhlasového a televizního vysílání se nahlíželo spíše prizmatem kulturní a společenské instituce. Pohled na rozhlas a televizi jako na svébytné průmyslové a podnikatelské odvětví nebyl častý. Přibližně od roku 1992 bylo

možné pozorovat, že sovětskou komunistickou komunikační teorii nahrazuje do značné míry teorie libertariánská, tedy indeterministická, založená na respektování svobodné vůle trhu, a vycházející ze základních principů klasického liberalismu (McQuail, 1999). Nejen česká společnost jako celek, ale i naše mediální krajina byla v polovině devadesátých let ovlivněna zjednodušenou liberální koncepcí role sdělovacích prostředků. Hlavní teze té doby zněla: Rozvoj svobodných elektronických médií je podmínkou demokratického vývoje a zárukou, že nedojde k návratu poměrů, panujících před listopadem 1989. Onu zjednodušenou liberální koncepcí fungování audiovizuálních médií podporovali, zcela logicky, i zájemci a žadatelé o licence na provoz rozhlasového a televizního vysílání, jejichž cíl byl jediný: udělit pokud možno každému licenci. Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání ve svých „konceptcích“ zmíněnému liberalismu v devadesátých letech podlehl. Hlavní náplní její práce se tak stalo udělování licencí a uspokojení značného počtu žadatelů. Výsledkem byl dynamický rozvoj počtu rozhlasových stanic. V oblasti regionálního a lokálního rozhlasového vysílání působilo v roce 1994 v České republice 59 provozovatelů. O rok později jich bylo již 87.¹⁾ Logickým vyvrcholením éry liberalismu v naší mediální krajině je závěr roku 1995, kdy Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky přijala novelu zákona o rozhlasovém a televizním vysílání č. 301/1995 Sb., čímž došlo k dalšímu omezení regulace elektronických médií ze strany Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání. Novela Radě například zrušila možnost uložení dodatečných licenčních podmínek, mimo ty, ke kterým se sami ve svých projektech zavázali provozovatelé vysílání. Uplatňování libertariánské teorie masové komunikace jako dogmatu doby dokládají rovněž výroky převážné většiny zákonodárců a zástupců provozovatelů vysílání. Stačí připomenout dva z nich. Oba zazněly po přijetí novely č. 301/1995 Sb. Poslankyně a členka stálé parlamentní komise pro sdělovací prostředky Hana Marvanová (ODS) uvedla: „Pro nás bylo nejpodstatnější vykročit směrem k liberalizaci, což se podařilo. Kompromisem je, že se tak nestalo v takové míře, jakou bychom považovali za optimální.“²⁾ Novelu zákona – a proto menší míru regulace – uvítal i prezident Asociace provozovatelů soukromého vysílání Michal Zelenka: „Jestliže vývoj investic do reklamy a podíl rozhlasu na těchto investicích zaznamenal pověstné odražení se ode dna v hospodářském slova smyslu, tak novela zákona o vysílání znamená odražení se od regulačního stropu. Poslanci dali broadcasterům krásný vánoční dárek nejen ve formě omezení reklamy ve veřejnoprávním rozhlase na 0,2 % od poloviny roku 1996, ale také v podstatné liberalizaci mediálního zákona.“³⁾

Uplatňování libertariánské teorie v rozhlasové části naší mediální krajiny v první polovině 90. let do značné míry poškodilo i vývoj veřejnoprávní části duálního systému. Českému rozhlasu se nedostávalo v té době pozornosti, jakou by si, jako provozovatel vysílání ze zákona, zasloužil. Z dnešního pohledu se jeví, že Český rozhlas byl brán pouze jako appendix duálního systému vysílání, a nikoliv jako jeho rovnocenná část. Do jisté míry k tomu přispěla i práce vedení veřejnoprávní instituce, které nedokázalo definovat postavení Českého rozhlasu jako celku v duálním systému vysílání a diferencovat cíle a prostředky jeho jednotlivých programových okruhů mezi sebou navzájem.

Z výše popsaného stavu je při hodnocení vývoje duálního systému v první polovině devadesátých let vhodnější, než užívat slovo koncepce, zavést pojem zájem. Rada a její činnost byly v té době ovlivněny sérií nejrůznějších zájmů (výrazně například domnělým zájmem české společnosti, která byla ve svých představách ovlivněna liberalismem při fungování elektronických médií, či zájmy žadatelů o provozování rozhlasového a televizního vysílání). O změně tohoto stavu, kdy zájmy začíná nahrazovat jasnější koncepce, je možné hovořit až ve druhé polovině devadesátých let. Z problémů, jež s sebou přinesly zkušenosti s privátním rozhlasovým a televizním vysíláním, vzniká debata o formulaci jasné koncepce rozvoje audiovizuálních médií v České republice, která je do značné míry ovlivněna i přípravou nové mediální legislativy. Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání se ve svých výročních zprávách začíná zabývat například jasným vymezením formátů rozhlasových stanic, zřetelnějšími a jasnějšími podmínkami pro udělování licencí a možností prolongací licencí u úspěšných či bezproblémových provozovatelů vysílání a technickými podmínkami pro zajištění vysílání Českého rozhlasu.

Nejen těmto tvrzením se bude podrobně věnovat následující práce.

1. Vývoj v rozhlasové části mediální krajiny v České republice po listopadu 1989

Rok 1989 se stal rokem proměn politických systémů v dřívějších komunistických státech střední a východní Evropy, Československo nevyjímaje. Pád komunistického politického systému, založeného na vládě jediné politické strany, přivodil začátek proměn celé společnosti včetně mediálních institucí, které ve státech střední a východní Evropy fungovaly dosud. Poválečný vývoj médií byl v tomto regionu ovlivněn sovětskou komunistickou komunikační teorií.⁴⁾ Sdělovací prostředky vlastnil a používal stát. Podle tohoto konceptu má jediné komunistická strana tu moc a předvídatost, aby vedla a organizovala masy. Z těchto důvodů také řízení ústředních médií musí v poslední instanci podléhat komunistické straně – a skutečně politiku médií a jejich kontrolu provádějí vrcholné stranické orgány (Schramm, 1992). Sdělovacím prostředkům je přisouzena role kolektivního agitátora, propagandisty, organizátora a vzdělavatele při budování komunismu. Základní principy sovětské teorie stanovil po říjnové revoluci roku 1917 Lenin (Hopkins, 1970).

I v Československé socialistické republice byla média pod přímou kontrolou jediného legitimního zastupce pracující třídy – pod dohledem Komunistické strany Československa. Ústřední ředitelé Československé tiskové kanceláře, Československé televize a Československého rozhlasu jmenovala vláda na návrh ÚV KSČ. Kontrola komunistické strany nad sdělovacími prostředky zesílila po srpnových událostech roku 1968. Dokument Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, schválený plenárním zasedáním ÚV KSČ 11. prosince 1970, obsahuje rovněž pasáž věnovanou sdělovacím prostředkům:

„Komunistická strana a socialistický stát musí ovládat všechny nástroje k prosazení svých politických, třídních a ideových cílů. Sdělovací prostředky, tisk, rozhlas, televize, film, jsou nesmírně důležitým nástrojem moci a masové politické výchovy, který se nikdy nesmí vymknout řízení a kontrole marxisticko-leninské strany a socialistického státu, nemá-li se věc socialismu dostat do vážného nebezpečí.“⁵⁾

Po událostech v roce 1968 a 1969 jsou ustaveny Český úřad pro tisk a informace a Slovenský úřad pro tisk a informace.⁶⁾ Součástí aparátu Ústředního výboru KSČ bylo oddělení prostředků masové informace a propagandy. Oba republikové úřady pro tisk a informace zanikají v roce 1988, kdy jsou jejich kompetence převedeny na odbory tisku a informací republikových ministerstev kultury. V roce 1980 je navíc zákonem č. 180/1980 Sb. ustaven další kontrolní a cenzurní orgán Federální úřad pro tisk a informace, který byl zrušen rozhodnutím Federálního shromáždění k 31. červenci 1990.⁷⁾

Výroba a šíření rozhlasových programů na území Československé socialistické republiky byla před listopadem roku 1989 výhradní záležitostí Československého rozhlasu, který provozoval celostátní programový okruh Hvězda, čtveřici národních programových okruhů Praha–Bratislava a Vltava–Děvín, stanici pro mladé EM, okruh Melodie, síť krajských rozhlasových studií a zahraniční vysílání Radio Praha. V někdejších komunistickém Československu bylo možné zachytit i programy zahraničních stanic, vysílajících v češtině a slovenštině. Za všechny jmenujme Svobodnou Evropu, Hlas Ameriky, Radio Luxemburg, Radio Vatikán a BBC. Tyto stanice označoval komunistický režim souslovím „ilegální a štvavé vysílačky“ a příjem jejich signálu na území ČSSR v některých případech záměrně rušil.

1.1 Zakládání duálního systému rozhlasového vysílání

Bylo by nepřesné konstatovat, že ihned s přeměnou mediálního systému a institucí po listopadu 1989 přichází vznik duálního systému rozhlasového a televizního vysílání, jak jej chápeme dnes. Vymezíme duální systém vysílání jako stav, kdy vedle sebe v evropských zemích působí veřejný a soukromý sektor rozhlasového a televizního vysílání, což je symbióza evropské tradice veřejnoprávního vysílání s vysloveně tržním, komerčním pojetím vysílání, které vzniklo ve Spojených státech amerických (Šmíd, 1995). Proto je možné v tomto smyslu o formování duálního systému rozhlasového vysílání v České republice hovořit až od druhé poloviny roku 1991, kdy přijímá Federální shromáždění ČSFR zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 468/1991 Sb. Následně 7. listopadu 1991 schvaluje Česká národní rada zákon o Českém rozhlasu č. 484/1991 Sb. Přijetím zmíněných norem začíná éra formování duálního systému rozhlasového vysílání, o níž se zmiňuje další podkapitola této práce. Období, ohraničené lednem 1990 a říjnem 1991, je možné označit jako éru kladení základů duálního systému rozhlasového vysílání – a to v její první fázi.

Prvním krokem při změně systému fungování elektronických médií byl vznik oddělení státní informační politiky při odboru vzdělanosti, kultury, zdraví a informací na Úřadu předsednictva federální vlády, který měl za úkol připravit podmínky pro demonopolizaci rozhlasového a televizního vysílání. Souběžně

se vznikem oddělení státní informační politiky se na Úřadu předsednictva federální vlády začaly hromadit žádosti o povolení privátního rozhlasového a televizního vysílání. Zcela nový zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání teprve vznikal, proto se kvůli velkému zájmu o demonopolizaci vysílání elektronických médií rozhodla federální vláda zřídit mezirezortní komisi pro výběr uchazečů o první experimentální nestátní rozhlasové a televizní vysílání na území ČSFR. Jejím předsedou se stal Josef Hromádka. Usnesení vlády k ustavení mezirezortní komise je vydáno 11. června 1990 a důvodová zpráva ke vzniku tohoto orgánu konstatuje, že část sítě rozhlasových vysílačů na území republiky není využita, proto mohou být volné frekvence dány do pronájmu soukromým provozovatelům. Pronájem částí vysílací sítě by měla povolovat právě mezirezortní komise, a jedním z jejích členů by měl být zástupce ministerstva spojů. Podmínky pronájmu usnesení vlády nespecifikovalo, podle důvodové zprávy však měly být začleněny do připravované mediální legislativy (Sladčíková, 1999).

K prolomení monopolu Československého rozhlasu na výrobu, vysílání a šíření rozhlasových programů však došlo ještě před vznikem mezirezortní komise pro výběr uchazečů o první experimentální nestátní rozhlasové a televizní vysílání na území ČSFR. Prvním momentem výrazné změny v demonopolizaci rozhlasového vysílání po listopadu 1989 je leden roku 1990, kdy ředitel francouzské soukromé rozhlasové stanice Europe 2 Martin Brisac podepsal dohodu o spolupráci s generálním ředitelem Československého rozhlasu Karlem Starým. Výsledkem dohody bylo, že Československý rozhlas uvolnil stanici Europe 2 svůj pražský kmitočet 88,2 MHz a od 21. března 1990 začal na zmíněné frekvenci šířit její francouzský program, přičemž vysílání stanice bylo čtyřadvacetihodinové. Europe 2 dohodou o spolupráci s rozhlasem obešla oficiální povolení vlády, která s tímto krokem nesouhlasila. O rok později získala Europe 2 – pod svým českým názvem Evropa 2 – od mezirezortní komise federální vlády licenci k experimentálnímu vysílání. Následně, 10. června 1991, již vysílala Evropa 2 čtrnáct hodin svého programu v českém jazyce (Moravec, 1996). Druhým momentem je 14. červen 1990, kdy federální vláda svým usnesením č. 53 povolila rozhlasové stanici Svobodná Evropa, aby k šíření svého signálu použila volné vysílače na území Československa. K naplnění vládního usnesení došlo 1. srpna 1990. Program Svobodné Evropy začaly šířit tři středovlnné vysílače na území ČSFR. Další vývoj v rozhlasové části mediální krajiny je spojen s děním po volbách v roce 1990.

Z prvních svobodných voleb v ČSFR v červnu 1990 vzešla nová federální vláda, která ve svém programovém prohlášení, předneseném na 2. společné schůzi obou sněmoven Federálního shromáždění premiérem Marianem Čalfou 3. července 1990, naznačila své představy o mediální politice. Programové prohlášení obsahovalo kapitolu „Tisk ve svobodné společnosti“⁸⁾:

„Chceme jasně formulovat náš vztah k hromadným sdělovacím prostředkům a jejich úloze v moderní společnosti. Nestačí se omezit jen na konstatování, že jakákoli forma cenzury je nepřijatelná. Svobodné a nezávislé šíření informací je jednou z podmínek fungování moderního demokratického státu, ve kterém právo na informace patří mezi základní práva občanů. Tomuto právu odpovídá i povinnost poskytovat občanům informace včasné, pravdivé a úplné. Základem demokracie je však hodnota a důstojnost člověka, respekt k jeho právům. Budeme proto podporovat společenský tlak na zvyšování etiky novinářské práce. Federálnímu shromáždění předložíme návrh nové právní úpravy postavení sdělovacích prostředků. Jakékoli jejich mocenské řízení pokládáme za nepřijatelné a vláda proto bude dbát na to, aby se její vztahy se sdělovacími prostředky rozvíjely na principech partnerství. Vztahy státu a sdělovacích prostředků se budou regulovat výlučně ústavou a příslušnými zákony. Právně zakotvená autonomie sdělovacích prostředků by měla vymezit i limity jejich působení. Za takový limit chápeme především úctu k člověku, k humánním a kulturním hodnotám, ke státním symbolům a ústavním demokratickým institucím. Domníváme se, že bude potřebné respektovat i elementární principy mravnosti zvláště ve vztahu k mladé generaci, k ženám a k dětem. Jsme proti zbytečnému reglementování sdělovacích prostředků, vhodnými nástroji však hodláme zabránit například takové komercializaci tisku, která by vedla k masovému šíření pornografie, k propagaci násilí, k národnostní, rasové a náboženské nesnášenlivosti. Vláda bude respektovat rozdíly v úlohách státních a nestátních sdělovacích prostředků. Stát si ponechá monopol správy rozhlasových a televizních frekvencí, které jsou národním majetkem. Žadatelům o vysílání se budou frekvence a programy jen pronajímat, a to na základě konkurzního řízení a po pečlivém posouzení, nevylučujeme, že i s případným souhlasem vlády. Stát si uchová kontrolu nad rozsahem, dosahem a programovou charakteristikou nestátních vysílání formou licencí. Považujeme za potřebné zachovat státní vysílání rozhlasu a televize, protože jde o významný demokratický nástroj realizace informačních potřeb státu a společnosti a svébytný prvek národní kultury. Přitom je nevyhnutelné, aby se v tomto směru ujasnily potřeby federace a potřeby republik. Federace se svými nezastupitelnými úlohami, o kterých se zmiňuje toto programové prohlášení, musí mít k dispozici svoje místo v tak mocných sdělovacích prostředcích, jakými jsou rozhlas a televize. Federální vláda se bude dále snažit o vytvoření technických a ekonomických podmínek pro to, aby se národní programy obou republik mohly vysílat na celém území státu. Je třeba si též uvědomit, že rozdrobování organizací rozhlasu a televize snižuje šanci v mezinárodní